

Rapport met referenties voor het filmpje 'Het beste pensioenstelsel ter wereld -deel 1'

**Martin Pikaart
augustus 2012**

Dit rapport om het filmpje 'Het beste pensioenstelsel ter wereld -deel 1' dat op verzoek van AVV is gemaakt door InBrain, van de juiste referentie te voorzien, en het bevat verwijzingen naar de meest relevante onderzoeken/rapporten/verslagen.

Opmerking 1

Nederland telt anno 2012 nog bijna 500 pensioenfondsen. Deze voeren doorgaans verschillende regelingen uit, met elk verschillende overgangsregelingen.

Uitspraken over de 'pensioensector' zijn dan ook normaliter op zijn best uitspraken over gemiddelden. Dat geldt ook voor de uitspraken in het filmpje.

Onderstreept staan steeds uitspraken uit het filmpje, gevolgd door de relevante feiten en verwijzingen.

Elke maand tot zo'n 20 % van je salaris aan pensioenpremie

Meestal wordt de premie slechts vermeld als percentage van de pensioengrondslag (=salaris minus franchise).

ABP vermeldt echter beide¹:

premie bedraagt 24,7 % als percentage van de grondslag.

premie bedraagt 20,1 % als percentage van het salaris.

(Dit is exclusief de VUT premie, die 3,9 % bedraagt van het salaris).

Aangezien de premies van de andere grote bedrijfstakpensioenfondsen op ongeveer dezelfde hoogte zitten, volgt dat de gemiddelde premie zo'n 20 % van het salaris bedraagt.

Overigens, in een uitgelekte notitie² van ABP wordt gesteld dat de premie bij 17 grote fondsen in 2014 met gemiddeld 28,5 % omhoog zou moeten.

7 resp 4 resp 2 werkenden voor één gepensioneerde in 1950 resp 2012 resp 2050

Volgt allemaal uit de relevante CBS gegevens.

De uitgaven zijn hoger dan de inkomsten

Uit de context is duidelijk dat met inkomsten de premie-inkomsten bedoeld worden.

De premie-inkomsten stabiliseren (tenzij er in afwijking van het Pensioenakkoord premieverhogingen worden doorgevoerd), terwijl door de pensionering van de babyboomers de uitkeringen de komende jaren fors omhoog gaan.

Deze uitspraak geldt voor heel veel pensioenfondsen.

Van vrijwel alle grote ondernemingspensioenfondsen zijn de uitkeringen hoger dan de premie-inkomsten: Shell, Philips, Unilever, Akzo Nobel, NS, TNO,...

Voor diverse bedrijfstakpensioenfondsen is dat ook al zo: OV (Openbaar Vervoer), PME (metalektro), PGB (Grafische sector), PNO Media.

Voor BPF Bouw zijn de premie-inkomsten en de uitkeringen in 2011 nagenoeg gelijk en ligt de omslag vermoedelijk in 2012.

Als onze jongere eindelijk met pensioen mag, is het vat leeg.

1 ABP jaarverslag 2011, p. 25

2 Volkskrant 22 augustus 2012, Dramatische verlaging pensioen ambtenaar dreigt.

Deze uitspraak gaat natuurlijk uit van ongewijzigd beleid.

Als belangrijkste referentie gelden hier de vele berekeningen van prof. dr Kocken³:

“Zelfs bij hoge rendementen is dan volledig wegzakken onontkoombaar, indien de gepensioneerden hun volle nominale rechten ook betaald blijven krijgen”.

De bijbehorende grafiek laat zien dat dit al vanaf 2030 een realistisch scenario is, dus met 2048 zitten we aan de veilige kant.

Zie ook Buitenhof van 12 september 2010, waar CPB- adjunct directeur Van Ewijk deze uitspraak bevestigt.

Jongere betaalt 2,5 jaarsalaris meer, werkt 10 jaar langer door en krijgt ca 30 % minder pensioen.

1. Inzake de duur van het arbeidzame leven

We nemen hier als standaard een persoon die op zijn 25ste begint te werken.

De oudere

De volgende referenties geven inzicht in de leeftijd waarop mensen stopten met werken.

“During the 1970s and 1980s, the introduction of the so-called VUT early retirement schemes in many sectors of industry offered an attractive early exit route for many older workers. (...) The eligibility age varied across sectors and ranged between **58 and 62**.”⁴

Gemiddelde leeftijd bij ABP in de periode 1988-2008 waarop deelnemers met de VUT gaan : **60**.⁵

We mogen derhalve aannemen dat de gemiddelde leeftijd waarop hij stopte met werken voor onze oudere op circa 60 lag.

De conclusie is dat onze oudere circa 35 jaar heeft gewerkt: van 25 tot 60.

Opmerking 2

Bekend is dat tot in het eerste decennium van de 21ste eeuw de WW en de WAO als verkapte vut-regelingen werden gebruikt⁶. Als we niet alleen het pensioen en de VUT mee zouden nemen, maar ook de intredecijfers van WW en WAO , zou de leeftijd waarop men stopte met werken in de periode 1980-2010 nog verder dalen, tot 59 of 58 jaar.

De jongere

De uittreedleeftijd wordt bepaald door de prognoses voor de verschillende oudedagsvoorzieningen. De verschillende VUT/prepensioenvoorzieningen hebben geen betrekking meer op de jongere. (Behalve dat hij er in veel gevallen nog wel premie voor betaalt).

De meest recente en gedragen voorstellen zijn die uit het Kunduz-akkoord.

Hierin wordt bepaald dat de AOW leeftijd in 2019 op 66 ligt, in 2024 op 67 en dan wordt gekoppeld aan de stijging van de levensverwachting.

Het is logisch om te veronderstellen dat de pensioenrichtleeftijd gekoppeld wordt aan de AOW-leeftijd, het Pensioenakkoord uit 2010 doet dit ook.

Volgens de CBS prognoses zal de gemiddelde levensverwachting in 2050 op 22,9 jaar liggen, 4,7 jaar hoger dan in de periode 2000-2009. De meest waarschijnlijke verhoging van de AOW leeftijd is dan ook 70 voor onze jongere.

De conclusie is dat onze jongere circa 45 jaar heeft gewerkt: van 25 tot 70, en dus 10 jaar langer

3 Bv Aandacht voor uitkeringsfase, IPN oktober-november 2010.

4 CPB, Rethinking retirement, p. 34, 2008.

5 Jaarverslag ABP 2010, Bijlage 14.

6 CPB, De groei van de arbeidsparticipatie van oudere mannen ontrafeld, p. 3, 2009.

dan de oudere.

Opmerking 3

Overigens zal ook dan de hoogte van het pensioen nog dusdanig laag zijn dat het maar de vraag is of de jongere het zich tegen die tijd kan permitteren om te stoppen met werken. Vermoedelijk zal hij gedwongen zijn langer door te werken (waarmee natuurlijk wel het verschil in hoogte van de uitkering ten opzichte van de oudere kleiner wordt).

Opmerking 4

We zijn uitgegaan van een persoon die op 25 is begonnen te werken, een hoger opgeleide in andere woorden. Als we een lager opgeleide persoon nemen, die eerder begint te werken, zal het verschil naar alle waarschijnlijkheid alleen maar oplopen.

Immers, veel van de prepensioenachtige regelingen hebben het karakter van voorwaardelijke aanspraken die ingaan zodra men bv 10 of 25 jaar in eenzelfde sector heeft gewerkt. De uittreedleeftijd lag dan doorgaans nog lager dan de gemiddelde.

Aangezien dit soort regelingen fiscaal niet meer wordt gefaciliteerd, en aangezien de gemiddelde job tenure een stuk korter is dan in de jaren 80 en 90, zal ook onze lager opgeleide jongere tot zijn 70ste door moeten werken. Daarmee is het verschil met een lager opgeleide oudere vermoedelijk nog groter dan tien jaar.

We zien hier bovendien af van de waarschijnlijkheid dat de hoger opgeleide oudere gemiddeld op latere leeftijd is gaan werken dan de jongere vanwege de veel riantere studiefinanciering.

2. Inzake de premie

De jongere

Geboren in 1978: premiebetalend van 2003 tot (maximaal) 2048.

Hij zal dus (in het standaard model) 45 jaar lang werken en premie betalen.

Premie is nu gemiddeld ca 20 % van salaris en zal niet meer dalen (volgens pensioenakkoord, vergrijzing laat geen premiedaling meer toe).

Voorzichtigheidshalve rekenen we met 40 jaar premiebetaling.

Voorzichtigheidshalve rekenen we met een premie die op 18,5 % van het salaris ligt.

Dus afdracht ca 40 jaar keer 18,5 % = 7,4 jaarsalarissen.

De oudere

Geboren in 1948: premiebetalend van 1973 tot (maximaal) 2013.

De premie is nu ca 50 % hoger dan gemiddeld in de periode 1973-2012⁷.

Dat komt neer op maximaal 12 % van het salaris in die periode.

Ook uit informatie van de regering⁸ valt af te leiden dat het gemiddelde premieniveau -als percentage van het salaris- is over de periode 1980-2011 ergens tussen de 11 % en de 12 % ligt.

Voorzichtigheidshalve rekenen we met 40 jaar premiebetaling.

Oudere betaalt dus maximaal 12 % maal 40 jaar = 4,8 jaarsalarissen.

Het verschil komt daarmee op circa 2,5 jaarsalarissen aan betaalde pensioenpremie.

Opmerking 5

In veel gevallen droegen VUTters geen pensioenpremie meer af, zodat er eerder sprake is van ca 35 jaar premiebetaling voor onze oudere. Bij sommige pensioenfondsen (zoals het ABP) betalen de huidige jongeren daarentegen naast de reeds genoemde pensioenpremie ook nog een VUTpremie.

⁷ Zie bv Figuur 14 op p. 98 van De pensioenmythe, M. Pikaart, 2011.

⁸ Figuur 1 uit de reactie van de regering op de vragen naar aanleiding van hoofdlijnennota herziening FTK, bijlage bij AV/PB/2012/9692.

Deze premie is geëxplodeerd de afgelopen decennia, van 0,8 % voorafgaand aan 1994 tot 3,9 % anno 2012.

Inclusief deze VUT premie komt de totale premiedruk bij ABP neer op gemiddeld 24 % van het salaris. Indien de boven genoemde verhoging van de pensioenpremie met bijna 30 % doorgaat, komt de totale gemiddelde premiedruk bij ABP op $20 \% * 130 \% + 3,9$ is circa 30 % van het salaris.

Opmerking 6

Als we een tikje minder voorzichtig rekenen, nemen we 35 jaar premiebetaling voor de oudere à 12 % (=4,2 jaarsalarissen) en 45 jaar voor de jongere à 20 % (=9 jaarsalarissen) en komen we tot een verschil van 4,8 jaarsalarissen meer premie betaald door de jongere....Dan nemen we de hoge VUTpremie noch de uitgelekte stijging van de ABP premie niet mee....

Opmerking 7

Men bedenke hierbij dat ook de AOW premie met circa de helft is gestegen ten opzichte van drie decennia geleden.

3. Inzake de hoogte van het hoogte pensioen

De oudere

De volgende referenties geven informatie over de gemiddelde hoogte van het pensioen. Het CPB⁹ stelt: "During the 1970s and 1980s, the introduction of the so-called VUT early retirement schemes in many sectors of industry offered an attractive early exit route for many older workers. In particular, after reaching a certain eligibility age a worker could retire and receive an early retirement benefit of **about 80 %** of the last earned wage in gross terms."

De OESO¹⁰ noemt een nog hoger percentage, te weten ca **86 %**.

Ook Te tweede Kamer onderschrijft dit¹¹: "In combinatie met de eerste pijler voorziet de tweede pijler in een hoge bruto replacement rate (**tegen de 90 %**)."

Opmerking 8

Overigens, ook de hoogte van de verschillende vormen van oudedagsvoorziening vòòr 65 hadden deze hoogte, waarbij de pensioenopbouw gewoon doorging:

"The financial conditions of VUT schemes were favourable for older workers: gross benefits equalled **up to 80%** of the last earned gross wage, and old-age pension entitlements continued to grow as if retirees kept on working."¹²

Een recent WRR rapport¹³ bevestigt dit beeld:

p. 13 "Nederland heeft in de opbouw van zijn verzorgingsstaat het accent gelegd op ouderen. Zij hebben verhoudingsgewijs genereuze voorzieningen en inkomensregelingen. Dat geldt voor publieke regelingen, zoals blijkt uit de omvang van de ouderenzorg en AOW, en vooral voor (semi-) private bezittingen, zoals huizenbezit, vermogen en de pensioenaanspraken."

p. 154. "Daarbij springt met name de generatie die geboren is tussen 1940 en 1950 er goed uit: de recente herzieningen in pensioen en VUT hebben het 'plaatje van profijt naar leeftijd' voor de generaties die daarna komen inmiddels minder gunstig gemaakt."

De jongere

9 CPB, Rethinking retirement, 2008, p. 34.

10 OESO, Pensions at a glance, 2009.

11 Standpuntnotitie Tweede Kamer, mei 2012.

12 CPB, Early retirement behaviour in the Netherlands, p. 18, 2006.

13 WRR, De hervormingsstaat herwogen, 2006.

Het afgeven van een realistische verwachtingswaarde voor de hoogte van het pensioen van onze jongere is lastig¹⁴.

Om te beginnen, twee berekeningen die nog uitgaan van AOW op 65 en van een geïndexeerd middelloonpensioen. .

Toenmalig DNB directeur Knot¹⁵ heeft een 12-tal scenario's berekend met verschillende opbouwpercentages en (1,75 %, 2 % en 2,25 %), 40 jaar deelname¹⁶ en verschillende gemiddelde indexatie (0 %, 1 %, 2 %, 3 %).

Het gemiddelde van deze scenario's is **54 %** van het eindloon.

Het CPB berekent voor verschillende leeftijdscohorten de verwachte pensioenen¹⁷.

Het CPB gaat daarbij uit van een eindloonregeling die op enig moment is omgezet naar een middelloonregeling. Het CPB laat andere componenten (VUT, prepensioen) buiten beschouwing. De resultaten zijn als volgt.

Startend vanaf de de generatie 1932-1936 daalt de verwachte pensioenhoogte geleidelijk voor elke nieuwe generatie. De laatste generatie waarvoor CPB resultaten geeft is de generatie 1972-1976.

Deze komt uit op een pensioen van **48 %** van het laatst verdiende loon. CPB vermeldt niet of de generaties erna een nog lager pensioen krijgen of dat met 48 % het minimum is bereikt.

Middelend over de twee verwachtingswaarden, komen we tot een pensioenhoogte van **51 %** voor de jongere, onder de aanname dat hij 40 jaar deelneemt en dat de pensioenfondsen in staat zijn een zekere mate van indexatie te kunnen bieden.

We moeten nu een beetje extrapoleren. Als onze jongere 5 jaar langer doorwerkt, tot zijn 70ste namelijk, en de regeling blijft gelijk, bouwt hij per extra jaar circa 2 % op. Bij maximale indexatie zou hij een 10 % hoger pensioen kunnen bereiken. Echter, in geen van bovenstaande scenario's is rekening gehouden met kortingen.

De kortingen zijn een verhaal apart. De bedrijfstakpensioenfondsen laten weten, ABP voorop, dat ze vinden dat er genoeg geld in kas is om niet te hoeven korten (zie bv X. den Uyl, FD 9 augustus 2012) Tegelijkertijd lekt er een notitie van ABP uit waarin staat dat er eigenlijk 15 % gekort zou moeten worden, niet alleen bij ABP, maar bij vrijwel alle grote bedrijfstakfondsen (Volkskrant 22 augustus). Van PFZW is bekend, dat het bij mogelijke kortingsmaatregelen de gepensioneerden wil ontzien. In elk geval willen de grote bedrijfstakfondsen het korten zo lang mogelijk uitstellen. Voorzichtigheidshalve gaan we uit van een korting voor de jongere van slechts 10 %. Daarmee vallen beide effecten (kortten en langer doorwerken) ongeveer tegen elkaar weg. Onze jongere komt dus op zijn 70ste uit op een pensioenhoogte van circa **50 %** van zijn laatst verdiende loon.

Conclusie: het verschil in pensioenhoogte tussen de oudere en de jongere is zeker 30 %.

Opmerking 9

Men bedenke hierbij, dat anno 2012 de gemiddelde oudedagsvoorziening voor circa de helft uit AOW bestaat en circa de helft uit pensioen.

Het verlies dat de jongere lijdt ten opzichte van de oudere is natuurlijk veel hoger (ordegrootte 50 à 60 %) als we het opvatten als percentage van het bedrijfspensioen (exclusief de AOW).

14 Althans, op basis van door onafhankelijke instellingen gepubliceerde resultaten. Uiteraard is het met een simpel programmaatje een eenvoudige zaak, maar de bedoeling is nu juist om te refereren aan reeds bekende en geaccepteerde resultaten.

15Achtergrond en uitdagingen van het Financiële Toetsingskader, lezing, mei 2006. Zie ook De pensioenmythe, p. 131.

16 Men bedenke hierbij dat de kans op een dienstverband van (bijna) 40 jaar anno 2012 vele malen kleiner is dan enkele decennia geleden. Daardoor kloppen de hypothesen onder de pensioenopbouw ook veel minder goed voor onze jongere, en zal zijn pensioenopbouw navenant lager uitvallen.

17 Rethinking retirement, p. 81, 2008.